

Les Comissions Nacionals per a la UNESCO i petits estats

Elisenda VIVES i BALMAÑA, Jean-Michel ARMENGOL i PETIT

La Unesco és l'única agència de les Nacions Unides que disposa d'una xarxa mundial d'organismes nacionals de cooperació, coneguts com a comissions nacionals per a la Unesco. Representen un element de l'arquitectura de conjunt de l'organització tal com es defineix en l'acta constitutiva, de manera que, de conformitat amb l'article VII d'aquesta acta de la Unesco, les comissions nacionals estan constituïdes pels governs respectius. La seva actuació associa permanentment ens nacionals governamentals i no-governamentals competents en matèria d'educació, de ciència, de cultura i de comunicació als treballs de l'Organització.

Actualment hi ha 199 comissions nacionals. Arriben a formar una veritable família que teixeix xarxes reconegudes per totes les parts implicades, col·laboradors i experts. Les comissions ofereixen un avantatge comparatiu per a l'organització en el si del sistema de les Nacions Unides i juguen un rol determinant de lligam entre els col·laboradors, de coordinació substancial a la realització dels objectius de la Unesco i a l'execució del seu programa.

Des d'un altre punt de vista, és ben sabut que en organismes del sistema de les Nacions Unides, la importància dels estats en el moment de presa de decisions a través del vot és idèntica. Cap criteri relatiu a magnituds de territori o de població no es té en compte en el moment d'expressar-se o participar-hi de ple dret. Tenint en compte aquesta perspectiva i, alhora, la noció de l'abast universal de la Unesco, l'espai dels projectes adquireix amplitud per la seva pròpia essència. Un exemple paradigmàtic i un dels més importants de la Unesco per a la seva projecció de futur i accions en el present són les escoles associades, sobre les quals es farà referència en aquest mateix text.

Per donar-los viabilitat, els agrupaments regionals es fan necessaris de manera que les comissions nacionals poden trobar els seus referents en l'organització per regions continentals. D'una banda, es tracta d'una qüestió de gestió i del foment de la interrelació regional oberta a tots els països. De l'altra, la interrelació s'estén a tot el planeta a través dels

programes de participació, que busquen una distribució de recursos, per reequilibrar-los des de la cooperació.

Perquè els principis de la Unesco siguin realitzables, perquè totes les generacions se'n beneficiïn s'han de fonamentar en una base constituïda per elements múltiples, com ara el diagnòstic de situacions, i de forma més específica, la distribució de la riquesa que ho faci possible.

Al voltant d'aquest tipus de conceptes amplis, les comissions nacionals fomenten o acullen activitats governamentals i de la societat civil. Dins d'aquest context i gairebé per una lògica comparativa, per a Andorra els altres petits estats europeus són una referència per a la recerca de sinergies i per a la unió d'esforços i perquè pot ser el marc de projectes conjunts i compartits.

En aquest text es detallen activitats que s'han dut a terme amb els petits estats d'ençà la creació de la comissió andorrana. Com es veurà, alguns projectes estan orientats cap a l'anàlisi de situacions que van més enllà de l'abast nacional, des de les aportacions dels experts que transcendeix la dimensió dels estats.

D'aquesta participació, se'n deriva que el treball de la Unesco per a l'educació i la cultura genera la necessitat d'una interrelació permanent. En aquest sentit, els petits països podrien aportar un intercanvi de les experiències pròpies. Al costat de països més grans però sobretot amb els que estan dotats de més recursos, la dimensió dels petits estats propicia una noció que mereixeria uns comentaris a banda, la de ser considerats un laboratori en què l'experiència de cadascun facilitaria la comparació entre si.

A més, els petits estats es troben en una posició en què la cooperació podria resultar més fàcil. Entre els projectes que s'exposaran, des d'aquest punt de vista cal destacar-ne un d'específic dels petits estats europeus, que es va dur a terme el 2006 al Níger per a l'educació i la igualtat de gènere, dut a terme precisament a través de la redistribució de la riquesa. Tanmateix, la col·laboració i cooperació s'han efectuat, com veurem a continuació, amb afinitats en les problemàtiques i en els objectius que es volen assolir.

Activitats i relacions amb petits estats

Any 1997

Reunió d'experts sobre les comunitats mixtes

La Comissió Nacional Andorrana per a la Unesco va participar en el projecte d'estudi sobre les comunitats mixtes aprovat pel grup Europa durant la 4a sessió ordinària del Comitè Intergovernamental del Decenni Mundial per al Desenvolupament Cultural de la Unesco.

En aquest marc, la CNAU va encomanar un estudi sobre el procés d'implantació i de constitució de les comunitats que viuen a Andorra i també va organitzar, els dies 19, 20, 21 i 22 de maig del 1997, una trobada d'investigadors al voltant de la immigració als països de l'Europa del sud.

Aquesta trobada va permetre situar la problemàtica andorrana en el context europeu i conèixer el plantejament d'altres països, com ara Luxemburg, França, Espanya i Portugal, pel que fa a la immigració.

Atès que aquestes jornades no van ser obertes al públic, se'n van presentar les conclusions

durant un debat públic, el 22 de maig de 1997, a la sala d'actes del comú d'Andorra la Vella. Aquesta trobada va obrir el 8è Cicle de conferències sobre el futur de l'economia andorrana, de Banc Agrícola i Comercial d'Andorra. L'any següent es va publicar el recull de conferències.

Any 2005

Reunió regional Europa i Amèrica del Nord. Escoles associades a la Unesco

Del 10 al 14 de maig de 2005 va tenir lloc a Luxemburg una reunió amb el títol *Xarxa de les escoles associades a la Unesco: educació per la pau i desenvolupament sostenible*, de caràcter regional. Organitzada per la Comissió Nacional de Luxemburg, va tenir lloc en el cor de l'abadia de Neumünster, patrimoni mundial.

Dues ponències d'alt nivell van iniciar la reunió. Desenvoluparem els conceptes més interessants que es van tractar en aquesta reunió. La primera de les conferències va ser presentada per Werner Wintersteiner, professor de Ciències culturals i Educació per la pau de la Universitat Klagenfurt (Àustria), amb el títol *Amor del món: educació per la pau en temps de globalització*.

Wintersteiner va recordar Bertha von Suttner, primera dona premi Nobel de la pau, l'any 1905, amb la idea que l'educació no és una meta en ella mateixa, sinó una manera de transmetre valors a les generacions futures. Va descriure la paradoxa d'un món violent en què l'educació és necessària per crear una cultura de pau. Com a referència va citar Maria Montessori, ben coneguda de l'Escola Andorrana, que considerava que "la pau durable és cosa d'educació". Cità també Hannah Arendt, que deia que "si estímem el món i la vida, ho hem de demostrar en la pràctica". En aquell moment ja es posà una pregunta que avui és vigent: "ensenyem per fer diners o per a la solidaritat internacional?"

Una de les idees fonamentals que va desenvolupar es refereix que les bases d'una educació per la pau són mitjans pacífics com educació internacional, cultura de pau, nova relació amb la natura, sensibilització sobre educació i gènere, i resolució de conflictes, principalment. Les escoles associades representen el perfecte exemple de desenvolupament d'aquests temes i de com fer servir l'educació per a una globalització de cara més humana.

Com a exemple europeu per la formació en l'educació per la pau tenim Eured,¹ amb l'avantatge que les comissions nacionals podrien enviar-hi els professors a seguir un curs de formació.

En conclusió, Wintersteiner considerà que l'educació no és gratuïta, necessita diners i un marc legal. Va proposar seguir els punts següents:

- l'educació per la pau ha de formar part de tots els manuals escolars dels estats membres;
- creació d'un fons europeu per la recerca sobre la pau;
- universitat europea de la pau;
- projecte pilot d'educació per la pau per als professors d'Europa;
- cooperació educativa amb els països del sud.

La segona intervenció que volem assenyalar va ser protagonitzada per Doudou Diène, relator especial de les Nacions Unides sobre les formes contemporànies de racisme, discriminació racial, xenofòbia i totes formes d'intolerància, a Ginebra.

Diène va fer un repàs sobre totes les formes de malentesos sobre la diversitat i va explicar que ens trobàvem, i ens trobem, en un context perillós. En primer lloc, va insistir sobre la diversitat com a fet, no com una cosa abstracta procedent del cosmos. La diversitat es forja en la història humana amb una càrrega ideològica molt marcada. En segon lloc, en referir-se a la identitat, s'entén que cada grup o comunitat porta *ulleres culturals* que els donen una visió particular del món. Per tant, és fonamental tenir en compte els diferents nivells de percepció que existeixen quan parlem de diversitat cultural:

- el primer nivell és estètic, amb tots els valors visibles, tangibles, basats en experiències viscudes. Aquest nivell no crea cap vincle, per exemple, on pot apreciar l'arquitectura àrab però no necessàriament els àrabs; música jueva però no els jueus, etc;
- un segon nivell és necessari, i és el nivell de l'ètica i dels valors humans.

En el cas concret europeu, fou des de la negació de l'existència de valors d'altres pobles que van aparèixer els actes de barbàrie. Més d'una dècada més tard d'aquestes paraules, es pot seguir afirmant que Europa està construint una nova identitat en la seva diversitat. La UE no pot representar únicament interessos polítics i econòmics.

D'acord amb la intervenció de Diène, la diversitat no representa una resposta única. S'hi ha d'afegir la noció d'*unitat*. *Unitat + diversitat* representen reconèixer, respectar, promoure i defensar la diversitat en un context global. En un afany s'associar els dos conceptes, Diène volia parlar de *diversalitat* (diversitat + universalitat).

En aquest context, el repte de les escoles associades consisteix a promoure la diversitat igual que el pluralisme a través la educació. Per tant, és important revisar els llibres d'història i canviar la presentació que s'està fent de les altres cultures. Diène acabà amb una cita africana que diu: "Quan les branques dels arbres es barallen, les arrels s'enllacen". L'arbre és la unitat i les branques, diversitat. És important no tallar les branques sinó revitalitzar-les.

Taller 1: Dècada de l'educació pel desenvolupament sostenible (DEDS)

L'objectiu del taller consistia a definir el paper de la xarxa dintre de la Dècada.

En aquell moment, es recomanaren els punts següents:

- Formació de professors de les escoles associades als objectius fixats per la DEDS, amb la cooperació de les universitats i centres de formació del personal docent. Organització de tallers per intercanviar bones pràctiques sobre la DEDS i/o desenvolupar nous materials, activitats, etc. que podria publicar la Unesco.
- Les escoles han de tenir una visió global del desenvolupament sostenible. Es recomanà que s'organitzi tota la vida de l'escola al voltant de la sostenibilitat. Un premi atorgat per les comissions nacionals podria fomentar aquest treball.
- Connexió entre les diferents pàgines web de les escoles associades implicades en la Dècada.
- Recollida i distribució de bones pràctiques pels alumnes i professors.
- Seminaris internacionals sobre EDS pels estudiants de les escoles associades.
- Ús de material existent, com *Youth X change* (*Joves pel canvi*, ja traduït al català per l'Ajuntament de Barcelona; www.youthxchange.net).
- Ús d'indicadors com *ecological footprint* (la petjada ecològica) que es va treballar des d'Andorra amb l'Associació de Defensa de la Natura (ADN). Primer càlcul de la petjada

ecològica d'Andorra (2004), segona aproximació al càlcul (2008).

Per tant, convindria:

- Fer participar les escoles associades a la DESD via el coordinador nacional.
- Preparar un pla d'acció nacional en l'àmbit de les escoles associades.

Taller 2: Educació per la pau, els drets humans i la resolució pacífica de conflictes

Recomanacions:

- Intercanviar bones pràctiques i experiències entre escoles, crear fòrums i xats en la web mitjançant el portal de la Unesco.
- Intercanviar projectes i activitats, publicades i enviades per les comissions nacionals a tots els altres països.
- L'educació per la pau ha d'esdevenir transcurrençar.

Taller 3: Diversitat lingüística

Partint de l'experiència a Luxemburg, el taller va reflexionar sobre els vincles entre la llengua i la cultura considerant que són inherents l'una a l'altre.

Diversitat lingüística i diversitat cultural van íntimament lligades: l'aprenentatge dels idiomes obre els ulls sobre les altres, sobre el món. Tot i que s'ha de tenir en compte les estructures mentals de l'infant per afavorir aquest aprenentatge, que hauria de tenir lloc com més aviat millor.

Recomanacions:

Que les escoles associades siguin el lloc privilegiat de la diversitat lingüística amb un enfoc particular a la comunicació i al diàleg intercultural, cosa que suposa una diversificació de l'aprenentatge de les llengües.

- Les escoles associades podrien jugar un paper innovador en aquest camp amb el suport de les autoritats educatives.
- Promoció de l'aprenentatge lingüístic als nivells preescolars. L'aspecte precoç també pot representar un vessant innovador.
- El taller proposà també l'intercanvi entre escoles, vist que és encara la millor manera d'afavorir el coneixement de les llengües i l'aprenentatge intercultural. Les trobades *físiques* són indispensables, però s'hauria de fomentar l'ús de les comunicacions electròniques. La recerca prop de ciutats agermanades i altres institucions europees ha de ser desenvolupada.

Taller 4: Diàleg euroàrab

Recomanacions

- Promoció de la cooperació entre la xarxa d'escoles associades i les institucions internacionals, regionals i nacionals per elaborar i desenvolupar programes i projectes (patrimoni mundial, aigua i Mediterrani).
- El Centre Unesco de Catalunya va fer una proposta concreta sobre el Projecte Mediterrani Occidental (PMO) que necessitava ser reactivat amb nou espònsor, nou equip directiu,... Andorra hi va participar des de l'any 2001 amb l'escola de Santa Coloma. Els temes abordats eren de caràcter mediambiental (paisatge, litoral, biodiversitat, desertificació...), però es

proposà ampliar la proposta amb temes de diàleg intercultural i interreligió (patrimoni arquitectònic, temes sociològics com la família o la immigració). El nou projecte es diria Projecte Mediterrani, per quedar obert a molt més països que en el format actual.

- Organització de tallers de formació pels coordinadors nacionals dels països europeus i àrabs.

Any 2006

Lluita contra la pobresa

En el marc dels objectius de la Unesco *Educació per a tothom i lluita contra la pobresa*, Andorra, a través de la seva delegació permanent prop de la Unesco va col·laborar en el projecte *Les droits humains et l'éducation pour lutter contre la pauvreté – Soutien à l'autonomisation des filles et des femmes au Niger*.

El tema principal del projecte se centrava en la igualtat de gènere. Anava destinat a nenes i dones de diversos pobles del Níger. Aquest projecte donava continuïtat a un altre en què va participar Andorra des de les Nacions Unides l'any 2005 per al qual es va fer una aportació de 25.000 € per construir escoles i altres estructures destinades a les dones.

En aquesta edició i per poder ampliar objectius, es va decidir unir esforços. Els països que hi van participar van ser Luxemburg, Mònaco, Andorra, Xipre i San Marino, que hi van aportar 187.000 €. Van ser invertits en la construcció d'aules que al mateix temps van ser equipades amb el material necessari. Es van poder beneficiar d'aquest projecte 2.500 persones.

Es tracta del projecte en què els petits països europeus, sense estructura jurídica o organitzativa comuna, van demostrar la seva capacitat d'organització i iniciativa per contribuir en un dels temes més importants de la Unesco i essencial per al desenvolupament humà, alhora que per la justícia social.

Any 2007 i 2008

Intercanvi amb Mònaco. Escoles Associades a la Unesco

En el marc de les activitats de les Escoles Associades d'Andorra, l'any 2007 s'inicia un programa d'intercanvi entre alumnes de l'Escola Andorrana d'Encamp amb alumnes d'una escola associada de Mònaco, l'escola Charles III.

L'any 2007, del 21 al 24 de març els alumnes de Mònaco van visitar Andorra i un grup d'Andorra va tornar la visita del 7 al 10 de juny, que van viatjar a Mònaco en el marc dels Jocs dels Petits Estats.

El balanç d'aquesta experiència va ser molt positiu i es va repetir l'any 2008, quan els dos centres van treballar un projecte sobre l'aigua. En aquest marc, els alumnes de l'Escola Andorrana van visitar Mònaco del 30 de març al 4 d'abril. Del 18 al 20 de juny, els alumnes de l'escola Charles III de Mònaco van tornar la visita als alumnes d'Andorra i van visitar conjuntament l'exposició universal sobre el tema de l'aigua que va tenir lloc a Saragossa.

Any 2009

Exposició itinerant de l'Art Camp

Del 23 de març al 3 d'abril, es van exposar les obres de l'Art Camp 2008 a la seu de l'Aliança Francesa a Madrid amb motiu de la celebració dels actes de la francofonia. A més d'Andorra

hi havia com a convidats Xipre, Mauritània i Haití, que també hi van participar amb alguna mostra artística.

Art Camp, un projecte especial

El 2008 es va iniciar l'Art Camp *Colors per al planeta* amb una freqüència bianual. Per fer-ne difusió, s'envia la informació a les comissions nacionals i delegacions permanents, que s'encarreguen de seleccionar un artista. La selecció implica diversos criteris, que reflecteixen l'orientació del projecte, però que han de tenir en compte no solament els aspectes vinculats a la creació artística, sinó la geopolítica que permeti la participació de creadors de tots els continents, de països diversos en cada convocatòria, de l'aproximació a la diversitat cultural, i també a la presència de països en conflicte per als quals l'Art Camp esdevingui un escenari de diàleg.

Amb tots els condicionants i després d'una sèrie d'edicions, com a participants dels petits estats d'Europa, a més dels d'Andorra, presents en cada convocatòria, hi hagut dos països més representats, Xipre i San Marino, l'any 2010, amb Charalambos Paspalis com a participant de Xipre i la darrera, el 2014, amb Thea Tini, de San Marino.

El projecte de l'Art Camp es revela en cada edició com un projecte vàlid en els projectes de la Unesco pel relat que els artistes han de fer d'ells mateixos, de la seva trajectòria i de com entenen el seu país de procedència quan l'han d'explicar als seus col·legues en la trobada a Andorra. Les seves obres expliquen la seva història i van formant en el temps un conjunt tan divers com representatiu del món contemporani. La proposta dels artistes es realitza a través de les comissions nacionals de tots els països, que són convidats, sense excepció, al projecte. A partir de les edicions que ja han tingut lloc s'ha pogut posar en relleu que és un projecte que s'adapta perfectament a les possibilitats d'un petit estat, pel dinamisme que pot generar, per la facilitat d'integrar els artistes a la comunitat, perquè és sostenible i en aquest cas per la mateixa diversitat cultural que traspua l'Andorra del segle XXI.

Elisenda Vives i Balmaña,
presidenta de la Comissió Nacional Andorrana per a la Unesco, i
Jean-Michel Armengol i Petit,
director de la Comissió Nacional Andorrana per a la Unesco